

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра міжнародних економічних відносин

Випускна кваліфікаційна робота

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо виконання випускної кваліфікаційної роботи
денної та заочної форми навчання
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
для присудження ступеня вищої освіти «магістр»
за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра міжнародних економічних відносин

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо виконання випускної кваліфікаційної роботи
денної та заочної форми навчання
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
для присудження ступеня вищої освіти «магістр»
за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини»

Затверджено на засіданні кафедри
міжнародних економічних відносин
Протокол № 14 від 22 травня 2020 р.

Випускна кваліфікаційна робота : метод. рекомендації щодо викон. випускної кваліфікац. роботи ден. та заоч. форми навч. за другим (магістерським) рівнем вищ. освіти для присудження ступеня вищ. освіти «магістр» за спец. «Міжнародні економічні відносини» / [уклад. : І. М. Миценко, Д. С. Насипайко, Т. В. Решитько, Л. М. Романюк] ; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т, каф. міжнародних економічних відносин. – Кропивницький : ЦНТУ, 2020. – 43 с.

Рецензент: І. Г. Бабець, д.е.н., проф.

© Методичні рекомендації
щодо виконання випускної
кваліфікаційної роботи
за другим (магістерським)
рівнем вищої освіти
Укладачі: І. М. Миценко,
Д. С. Насипайко, Т. В. Решитько,
Л. М. Романюк
2020

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	6
2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	7
2.1. Вибір теми і об'єкта дослідження	7
2.2. Складання плану роботи	9
2.3. Опрацювання навчальної та наукової літератури	11
3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО НАПИСАННЯ ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	13
3.1. Організація виконання випускної кваліфікаційної роботи	13
3.2. Вимоги до структури та змісту випускних кваліфікаційних робіт	14
4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ	22
4.1. Представлення текстового матеріалу	22
4.2. Представлення ілюстративного матеріалу	24
4.3. Використання і оформлення цитат	26
4.4. Оформлення бібліографічного апарату	27
4.5. Оформлення додатків	29
5. РЕЦЕНЗУВАННЯ І ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ	30
ДОДАТОК А. Зразок заяви студента на затвердження теми випускної кваліфікаційної роботи	34
ДОДАТОК Б. Зразок оформлення титульної сторінки випускної кваліфікаційної роботи	35
ДОДАТОК В. Зразок завдання на випускну кваліфікаційну роботу	36
ДОДАТОК Г. Зразок орієнтовного плану випускної кваліфікаційної роботи	38
ДОДАТОК Д. Основні вимоги до структури рецензії на випускну кваліфікаційну роботу з підприємства (установи, організації)	39
ДОДАТОК Е. Основні вимоги до структури відгуку наукового керівника на випускну кваліфікаційну роботу	40
ДОДАТОК Ж. Зразок оформлення титульної сторінки ілюстративного матеріалу	42
ДОДАТОК И. Орієнтовна структура доповіді під час захисту випускної кваліфікаційної роботи	43

ВСТУП

Відповідно до навчального плану, здобувачі вищої освіти за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини», виконують випускню кваліфікаційну роботу.

Випускна кваліфікаційна робота для присудження ступеня вищої освіти «магістр» – це вид атестаційної роботи призначений для об'єктивної оцінки ступеня сформованості компетентностей дослідницького та інноваційного характеру, пов'язаних із застосуванням та продукуванням нових знань з вирішення проблемних професійних завдань у сфері міжнародних економічних відносин.

Випускна кваліфікаційна робота має представляти собою закінчену розробку актуальної наукової проблеми. Вона повинна відповідати таким вимогам (критеріям):

- актуальність проблеми, наукова новизна, врахування сучасних досягнень економічної науки і практики;
- спрямування на вирішення практичних завдань майбутньої професійної діяльності;
- заохочення здобувачів вищої освіти до творчого пошуку нових наукових рішень;
- обов'язкове опрацювання спеціальної наукової і методичної літератури;
- вибір оптимальних рішень із використанням математичних методів моделювання та сучасних засобів обчислювальної техніки;
- зв'язок з планами наукових досліджень керівника випускної кваліфікаційної роботи, кафедри міжнародних економічних відносин, наукових підрозділів ЦНТУ;
- розвиток науково-дослідницьких умінь та навичок здобувача вищої освіти.

1. ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ

ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Виконання і захист випускної кваліфікаційної роботи є завершальним етапом навчання здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною (освітньо-науковою) програмою підготовки магістрів та формою державної атестації здобувачів вищої освіти і має на меті:

- систематизацію, закріплення та поглиблення теоретичних і практичних знань за відповідною галуззю підготовки, формування навичок застосування цих знань під час розв'язання конкретних економічних і науково-методичних задач;

- розвиток здатності здобувача вищої освіти обирати й аналізувати наукову або практичну проблему, робити висновки й узагальнення, застосовувати знання для вирішення конкретних наукових, виробничих та інших завдань, обґрунтовувати конкретні рекомендації, які можуть мати теоретичний та/або практичний характер;

- розвиток навичок самостійної науково-дослідної роботи й оволодіння методикою теоретичних, експериментальних та науково-практичних досліджень, використаних під час виконання кваліфікаційної роботи;

- набуття досвіду з аналізу отриманих результатів досліджень, формулювання нових висновків і положень, набуття досвіду з їх прилюдного захисту.

У процесі виконання випускної кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти відповідно до кваліфікаційних вимог повинен виявити знання загальнотеоретичних, загальноекономічних, професійно орієнтованих і спеціальних дисциплін, які розкривають теоретичні основи та практичні питання управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств.

Випускна кваліфікаційна робота має носити логічний, аргументований характер, який базується на пошуку істини у різноманітних версіях концепцій, поглядах, власних висновках здобувача.

2. ОСНОВНІ ЕТАПИ ВИКОНАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

2.1. Вибір теми і об'єкта дослідження

До виконання випускної кваліфікаційної роботи допускаються всі здобувачі вищої освіти, які успішно склали заліково-екзаменаційну сесію, завершили переддипломну практику та захистили звіт з неї.

Кожному здобувачу вищої освіти випускна кафедра призначає керівника, який надає науково-методичну допомогу здобувачу в його самостійній роботі над випускною кваліфікаційною роботою.

Керівниками випускних кваліфікаційних робіт призначаються провідні науково - педагогічні працівники з науковим ступенем кандидата або доктора наук.

Керівник випускної кваліфікаційної роботи забезпечує індивідуальне консультування здобувача вищої освіти, допомагає йому скласти план кваліфікаційної роботи, контролює дотримання графіка виконання, рецензує частини роботи і завершений (кінцевий) варіант, готує здобувача до захисту.

Тема випускної кваліфікаційної роботи пов'язується з однією з актуальних проблем, що відповідає завданням та умінням, передбаченим освітньою програмою підготовки.

Тематика випускної кваліфікаційної роботи розробляється кафедрою відповідно до вимог освітньої характеристики фахівців із конкретної спеціальності. Тематика випускних кваліфікаційних робіт щорічно переглядається та поновлюється випускною кафедрою.

Здобувачу вищої освіти надається право самостійно обрати тему випускної кваліфікаційної роботи згідно з тематикою, затвердженою випускною кафедрою. Крім того, випускні кваліфікаційні роботи можуть виконуватися за тематикою, яку замовляють державні установи, підприємства та підприємницькі структури.

Здобувач вищої освіти за погодженням із керівником може запропонувати свою тему дослідження за умов відповідного обґрунтування доцільності її розробки (відповідно до попередньої власної науково-дослідницької роботи, місця попереднього працевлаштування, можливостей отримання потрібної інформації на об'єкті дослідження).

Одночасно здобувач вищої освіти зобов'язаний визначити об'єкт дослідження у магістерській роботі. Якщо немає пропозицій здобувача вищої освіти щодо досліджуваного об'єкта, то кафедра призначає підприємство або установу, з якими університет має відповідну угоду.

При виборі теми важливо враховувати загальний стаж наукових досліджень в обраній галузі знань, попереднє „напрацювання” у ній, а також досвід виступів на наукових конференціях чи семінарах фахівців з науковими повідомленнями і т.п.

Після остаточного узгодження з науковими керівниками й редагування, обрані теми випускних кваліфікаційних робіт розглядаються і обговорюються на засіданні випускної кафедри. Після цього затверджується проект наказу, узгоджується з керівництвом університету і подається на затвердження. Список здобувачів вищої освіти, тем випускних кваліфікаційних робіт та наукових керівників затверджуються наказом ЦНТУ.

На підставі затверджених тем випускних кваліфікаційних робіт готуються накази ЦНТУ про проходження здобувачами вищої освіти переддипломної практики.

Якщо тема роботи, закріплена за здобувачем вищої освіти, з об'єктивних причин не може бути розроблена, здобувач має право звернутися до завідувача кафедри із заявою про заміну теми роботи.

У виняткових випадках, за службовою запискою завідувача випускної кафедри, узгодженою з першим проректором, здобувачеві може бути замінено наукового керівника або скориговано тему дослідження.

2.2. Складання плану роботи

Планування розпочинається із складання робочого плану роботи, що представляє собою своєрідну наочну схему дослідження. Такий план використовується на перших стадіях роботи, дозволяючи ескізно представити досліджувану проблему в різних варіантах, що істотно полегшує науковому керівнику оцінку загальної композиції й рубрикації випускної кваліфікаційної роботи.

Робочий план розробляється за особистої участі наукового керівника і розпочинається з розробки теми, тобто задуму передбачуваного наукового дослідження. Спочатку робочий план тільки в основних рисах дає характеристику предмета дослідження, надалі такий план може і має уточнюватися, однак основне завдання, що стоїть перед роботою в цілому, повинна залишатися незмінною.

Робочий план має довільну форму. Зазвичай, він складається з переліку розташованих у стовпчик рубрик, зв'язаних внутрішньою логікою дослідження даної теми і дозволяє за їх місцем судити про доречність і значимість. Окремі рубрики плану варто писати на окремих аркушах паперу, що дозволяє в результаті ряду механічних перестановок знайти найбільш логічну й прийнятну для даного дослідження схему їх розташування.

До складу робочого плану бажано включати, крім заголовків, виділених окремими рядками, заголовки підбірані із тексту — внутрішньотекстові виділення (слова і словосполучення самого тексту, що позначають тему текстового уривку). Це дозволяє оцінити, чи правильно використані дрібні заголовки в різних розділах та параграфах.

На більш пізніх стадіях роботи складають план-проект, тобто такий план, що являє собою реферативний виклад розташованих у логічному порядку питань, за якими надалі буде систематизуватися весь зібраний практичний матеріал.

План-проект є основою для наступної оцінки науковим керівником відповідності роботи здобувача вищої освіти цілям і завданням проведеного дослідження. За цим планом уже можна судити про основні положення змісту випускної кваліфікаційної роботи, принципи розкриття теми, побудову й співвідношення обсягів окремих її частин. Практично план-проект — це вже чорновий варіант випускної кваліфікаційної роботи з реферативним розкриттям змісту її розділів і параграфів.

Здобувачу вищої освіти після складання плану випускної кваліфікаційної роботи необхідно усвідомити черговість і логічну послідовність викладення матеріалу. Логічна послідовність диктує розкриття суті завдання. Поки не вивчений перший розділ, не можна переходити до другого. Важливо навчитися виділяти в будь-якій роботі головне, вирішальне, на чому варто зосередити усю увагу. Це дозволить знайти й оптимальні рішення планових завдань.

План повинен бути гнучким, для включення в нього нових можливих аспектів, виявлених в процесі підготовки тексту. При складанні плану ретельно обмірковують такі питання: що вам уже відомо з розроблюваної теми і що необхідно дослідити. Потім з'ясовується, у якому напрямку зробити перші кроки. Зразок орієнтовного плану випускної кваліфікаційної роботи надано в Додатку Г.

Науковий керівник не тільки бере участь у розробці робочого плану випускної кваліфікаційної роботи, але й здійснює з її автором іншу роботу, зокрема:

- рекомендує необхідну літературу, довідкові, статистичні й архівні матеріали та інші джерела з теми;
- проводить систематичні, передбачені розкладом, бесіди й консультації;
- оцінює зміст виконаної випускної кваліфікаційної роботи як частинами, так і в цілому;

- дає згоду на представлення випускної кваліфікаційної роботи до захисту.

Таким чином, науковий керівник здійснює наукове й методичне керівництво роботою здобувача, систематично контролює виконання роботи, вносить певні корективи, дає рекомендації про доцільність прийняття того чи іншого рішення та висновок про стан готовності роботи в цілому.

2.3. Опрацювання навчальної та наукової літератури

Знайомство з літературою за темою роботи, розпочинається з розробки ідеї, тобто задуму передбачуваного наукового дослідження, знаходить своє вираження в темі й робочому плані.

Варто продумати порядок пошуку літератури за темою дослідження, й розпочати складання списку джерел з теми роботи. Добре складений список навіть при швидкому огляді заголовків джерел дозволяє охопити тему в цілому. На його підставі можливо вже на початку дослідження уточнити цілі. Перегляду повинні бути піддані усі види джерел, зміст яких пов'язаний з темою випускної кваліфікаційної роботи. Це можуть бути матеріали, опубліковані в різних вітчизняних і закордонних виданнях, електронні ресурси тощо.

Вивчення літератури за обраною темою потрібно розпочинати із загальних робіт, щоб мати уявлення про основні питання, до яких відноситься обрана тема, а потім уже вести пошук нового матеріалу.

Вивчення наукових публікацій бажано проводити за етапами:

- загальне ознайомлення з роботою в цілому за її змістом;
- швидкий перегляд усього змісту;
- читання в порядку послідовності розташування матеріалу;
- вибіркове читання будь-якої частини роботи;
- вибір матеріалів, що викликають інтерес;

- критична оцінка вибраного, його редагування і „чистовий” запис як фрагмент тексту випускної кваліфікаційної роботи.

При вивченні відібраної літератури, не потрібно прагнути тільки до запозичення матеріалу. Паралельно варто обмірковувати знайдену інформацію. Цей процес повинен відбуватися протягом усієї роботи над темою, тоді власні думки, що виникли в ході знайомства з чужими роботами, слугують основою для одержання нового знання. За обраною темою роботи, використовується не вся інформація, а тільки та, яка має безпосереднє відношення до теми роботи і є найбільш цінною й корисною. Таким чином, критерієм оцінки прочитаного є можливість його практичного використання у випускній кваліфікаційній роботі. Вивчаючи літературні джерела, потрібно дуже ретельно стежити за оформленням виписок, щоб надалі було легко ними користуватися. Працюючи над окремим питанням чи розділом, необхідно постійно бачити його зв'язок із проблемою в цілому, уміти поділяти її на частини.

Список використаних джерел оформлюється згідно Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

3. РЕКОМЕНДАЦІЇ З НАПИСАННЯ ОСНОВНИХ РОЗДІЛІВ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

3.1. Організація виконання випускної кваліфікаційної роботи

При написанні основних розділів випускної кваліфікаційної роботи необхідно постійно стежити за тим, щоб не відхилятися від заданої теми. Захопитися будь-якими одним-двома аспектами й одержати в результаті текст, у якому не торкнутися цілого ряду ключових моментів, надзвичайно легко. Не починайте з вступу. Вступ краще написати пізніше, коли ви будете точно знати, що у вас вийшло (результати дослідження). Продумайте, що вам уже відомо з теми роботи і чого ви ще не знаєте і повинні будете з'ясувати. Результати своїх міркувань на цьому етапі записуйте не повними фразами, а ключовими словами.

Визначте найбільш логічну послідовність викладу. Розглянувши різні варіанти, вирішіть, з чого було б краще розпочати, що має впливати після певного дослідження і т.д. Приступайте до komponування основної частини роботи. Відберіть ті положення, які ви збираєтеся розмістити в основній частині і запишіть кожне з них у вигляді короткого абзацу. Чорнову версію основної частини підготуйте якомога раніше. Чим довше ви будете працювати з чорновою версією тексту, тим у Вас більше можливостей її удосконалити. Після того як ви в чорновому варіанті виконали більшу частину основної роботи, напишіть її заключну частину, адже ви можете бути впевнені, що ваш висновок дійсно резюмує зміст роботи.

Після того, коли ви напишете роботу і будете знати у чому полягають висновки по темі, напишіть вступ, який повинен вказувати на те, що ви вже написали. Наступний етап - переходьте до редагування написаного. Необхідно, щоб кожен абзац містив самостійну думку. Найкраще, якщо за першою фразою абзацу вже буде видно, про що йде мова.

Існує кілька методичних прийомів викладу наукових матеріалів у випускній кваліфікаційній роботі. Найбільш часто використовуються такі

прийоми: 1) суворо послідовний; 2) цілісний (із наступною обробкою кожного розділу); 3) вибірковий (розділи пишуться окремо в будь-якій послідовності).

3.2. Вимоги до структури та змісту випускних кваліфікаційних робіт

Вимоги до випускної кваліфікаційної роботи повинні відповідати стандартам вищої освіти. Робота має бути актуальною, скерованою на новітні методи теоретичного й експериментального дослідження, створення нового тощо, розкривати самостійне дослідження автора, містити елементи наукової новизни та відображати практичне значення одержаних результатів, їх апробацію та впровадження в сферу практичної діяльності.

Обсяги та вимоги до випускної кваліфікаційної роботи визначаються випускною кафедрою.

За своєю структурою випускна кваліфікаційна робота складається з:

- титульної сторінки;
- заяви;
- листа – завдання до виконання випускної кваліфікаційної роботи;
- відгуку наукового керівника;
- рецензії з підприємства (установи, організації), вищого навчального закладу;
- анотації;
- змісту;
- вступу;
- основної частини;
- висновків;
- списку використаних джерел;
- додатків.

Обов'язкові структурні елементи випускної кваліфікаційної роботи:

1. *Титульна сторінка роботи* має містити всі реквізити й підписи, передбачені формою (зразок титульної сторінки - Додаток Б).

2. *Лист – завдання* (додаток В) затверджується завідувачем випускної кафедри і підписується здобувачем вищої освіти, науковим керівником, консультантами з окремих розділів роботи.

3. *Анотація випускної кваліфікаційної роботи* (українською і англійською мовами) створюється для ознайомлення зі змістом та результатами випускної кваліфікаційної роботи і являє собою узагальнений короткий виклад її основного змісту. В анотації кваліфікаційної роботи мають бути стисло представлені основні результати дослідження із зазначенням наукової новизни та за наявності практичного значення. В анотації також вказуються: прізвище та ініціали здобувача; назва кваліфікаційної роботи; спеціальність (шифр і назва) та освітня програма; найменування вищого навчального закладу; місто, рік. Наприкінці анотації наводяться ключові слова. Сукупність ключових слів повинна відповідати основному змісту випускної кваліфікаційної роботи, відображати тематику дослідження і забезпечувати тематичний пошук роботи. Кількість ключових слів становить від п'яти до п'ятнадцяти. Ключові слова повинні бути у називному відмінку, їх друкують в рядок через кому.

4. *Зміст випускної кваліфікаційної роботи* подають на початку роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок вступу, усіх розділів, підрозділів та пунктів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

5. *Вступ* включає актуальність теми, мету і завдання дослідження, об'єкт і предмет дослідження, практичне значення отриманих результатів, апробацію результатів дослідження. Обсяг вступу не повинен перевищувати 4 сторінки.

Актуальність теми. Шляхом критичного аналізу та порівняння з відомими вже підходами до розв'язання проблеми обґрунтовують актуальність та доцільність роботи для розвитку міжнародних економічних

відносин. Якщо робота виконується у розрізі тематики наукових досліджень кафедри, коротко визначається зв'язок вибраного напрямку із планами організації, галузевими, державними планами та програмами, з обов'язковим зазначенням ролі автора у виконанні цих науково-дослідних завдань.

Мета і завдання дослідження.

Мета – це кінцевий науковий результат, якого прагне досягти автор роботи у процесі власного дослідження.

Завдання – це конкретні шляхи, засоби досягнення поставленої мети. Вони ставляться у формі переліку (вивчити, описати, установити, виявити, вивести формулу і т.п.).

Об'єкт і предмет дослідження. Обов'язковим елементом вступу є формулювання об'єкта і предмета дослідження. Об'єкт дослідження — це процес чи явище, що породжують проблемну ситуацію й обрані для вивчення. Предмет дослідження — це те, що знаходиться в межах об'єкта.

Методи дослідження. При написанні випускної кваліфікаційної роботи здобувачі використовують економіко-математичні, статистичні та загальнонаукові методи досліджень (спостереження, порівняння, експеримент, абстрагування, аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, моделювання, ідеалізацію, формалізацію, системний підхід тощо).

Інформаційна база дослідження. Здобувач повинен дати стислу характеристику матеріалів, які використовуються при виконанні випускної кваліфікаційної роботи. Вихідними даними для написання випускної кваліфікаційної роботи є Кодекси, Закони України, нормативні акти, наукові, літературні джерела, Internet – ресурси, установчі документи підприємства (установи, організації), на матеріалах якого виконується робота, фактичні дані, які характеризують роботу підприємства за останні три роки (фінансова, статистична та податкова звітність) та дані, які характеризують об'єкт дослідження.

Практичне значення одержаних результатів. Потрібно висвітлити практичне застосування отриманих результатів або рекомендації щодо їх використання.

Апробація результатів та публікації. Якщо автор брав участь у наукових конференціях, семінарах із оголошенням результатів своєї роботи та має цьому підтвердження (опубліковані тези, статті або програму конференції за темою роботи), то слід зазначити їх назву, рік та місце проведення, а також вказати публікації із теми дослідження.

Структура роботи. Здобувач повинен описати перелік структурних елементів випускної кваліфікаційної роботи та коротко викласти їх зміст, вказати кількість наведених в роботі таблиць, рисунків, використаних джерел та додатків.

Заголовки наведених вище рубрик не потрібно виділяти в окремі рядки, досить вирізнити їх курсивом або підкреслити та розмістити в підбір із текстом.

6. *Основна частина* складається з розділів, підрозділів, пунктів та підпунктів. Кожний розділ розпочинають з нової сторінки. Структура основної частини роботи повинна розкривати виконання завдань випускної кваліфікаційної роботи.

У розділах основної частини подають: огляд літератури за темою і вибір напрямків досліджень, виклад основних напрямів досліджень, експериментальну частину і методику досліджень, проведені теоретичні або експериментальні дослідження, аналіз і узагальнення результатів досліджень.

При написанні випускної кваліфікаційної роботи здобувач вищої освіти зобов'язаний давати посилання на авторів і джерело, з якого він запозичує матеріали або окремі результати.

У змісті *першого розділу*, як правило, подаються теоретичні питання з теми випускної кваліфікаційної роботи, написані з використанням літературних першоджерел. Викладаються основні положення теми, визначаються дискусійні та невирішені аспекти теми, виходячи з рівня її

розробленості в сучасній теорії, ступінь її вивченості, систематизацію та критичний огляд думок вітчизняних та зарубіжних спеціалістів, критичний огляд літературних джерел і нормативних актів; аналіз правового регулювання досліджуваних проблем, визначення невирішених або проблемних питань у вітчизняному та міжнародному законодавстві.

Теоретичні положення повинні визначати методичні підходи, методи й засоби макро- й мікроекономічного аналізу досліджуваних питань у наступному розділі роботи. Теоретичний розділ структурно має складатися з двох-трьох підрозділів.

У *другому розділі* висвітлюються прикладні аспекти в галузі міжнародних економічних відносин, в сфері міжнародної економічної діяльності України: інвестиційні та валютно-кредитні відносини; світові ринки трудових ресурсів і міжнародної трудової міграції; міжнародний трансфер технологій й інноваційна політика; світові інтеграційні процеси; глобальний контекст міжнародного економічного співробітництва тощо. В роботі можуть бути розглянуті і питання розвитку світового господарства, фінансування міжнародних програм і проектів та інше. Характеризуючи показники зовнішньоекономічної діяльності підприємства, слід охопити декілька звітних періодів, мінімум три роки. Основну увагу здобувач повинен приділити аналізу тих об'єктів, дослідження яких є головною метою написання випускної кваліфікаційної роботи. Детально аналізуються статистичні та аналітичні матеріали, які визначають рівень вирішення окремих аспектів досліджуваної проблеми. З цією метою слід використовувати матеріали монографічних досліджень, періодичну економічну літературу, дані державної статистики, спеціальних економічних і соціологічних досліджень, узагальнення та прикладні напрацювання, зроблені під час проходження практики. На основі вивчення, обробки та узагальнення аналітичних матеріалів здобувач повинен виявити вплив позитивних і негативних чинників, встановити причини недоліків, оцінити

можливості ефективного розвитку тих чи інших напрямів міжнародної економічної діяльності.

У *третьому розділі* здобувач надає конкретні обґрунтовані пропозиції щодо прийняття стратегічних управлінських рішень стосовно розвитку нових і підвищення ефективності діючих форм і методів міжнародної діяльності досліджуваного об'єкта. Увагу слід акцентувати на оцінці й використанні конкурентних переваг підприємства (організації), на умовах та особливостях їх ефективної реалізації. Доцільно також визначити шляхи оптимізації системи ресурсного та інформаційно-аналітичного забезпечення виконання запропонованих управлінських рішень. Можна вносити пропозиції щодо внесення змін до діючих нормативних та законодавчих документів у сфері міжнародних економічних відносин.

У кожному розділі випускної кваліфікаційної роботи слід зробити самостійні узагальнення й висновки, органічно їх пов'язати з основними напрямами розробки теми. Характер і зміст заходів, що пропонуються, повинні базуватися на аналітичних та прогностичних оцінках функціонування та розвитку об'єкта дослідження, ретельних техніко-економічних розрахунках. Необхідно використовувати комп'ютерну техніку, економіко-математичні й економіко-статистичні методи та моделі дослідження економічних процесів і явищ.

7. Випускна кваліфікаційна робота закінчується заключною частиною - називається "*Висновки*". Ця частина роботи виконує завершальну роль, яка обумовлена логікою проведення дослідження, що носить форму синтезу накопиченої в основній частині наукової інформації. Цей синтез передбачає послідовне, логічне викладення отриманих підсумків і їхнє співвідношення з загальною метою і конкретними задачами, поставленими і сформульованими у вступі. Саме тут міститься так зване "виведене" знання, що є новим стосовно вихідного знання. Саме воно виноситься на обговорення й оцінку наукової громадськості в процесі публічного захисту випускної кваліфікаційної роботи. Це виведене знання не повинне підмінюватися

механічним підсумовуванням висновків наприкінці розділів, що являють коротке резюме, а повинне містити те нове, істотне, що складає підсумкові результати дослідження, і часто оформляється у вигляді пронумерованих абзаців. Їх послідовність визначається логікою побудови випускної кваліфікаційної роботи. При цьому вказується не тільки його наукова новизна, яка випливає з кінцевих результатів, теоретична значимість, але й практична цінність.

Заключна частина припускає також наявність узагальненої підсумкової оцінки зробленої роботи. Важливо вказати, у чому полягає її головний зміст, які важливі додаткові наукові результати отримані, які виникли нові наукові задачі в зв'язку з випускною кваліфікаційною роботою. Заключна частина, складена за таким планом, доповнює характеристику теоретичного рівня випускної кваліфікаційної роботи та показує рівень професійної зрілості й наукової кваліфікації її автора. Висновки можуть містити в собі й практичні пропозиції, що підвищують цінність теоретичного матеріалу. Але такі пропозиції повинні обов'язково виходити з кола робіт, проведених особисто здобувачем і впроваджених на виробництві. Заключна частина випускної кваліфікаційної роботи являє собою не простий перелік отриманих результатів проведеного дослідження, а їх підсумковий синтез, тобто формулювання того нового, що внесено її автором у вивчення й розв'язання проблеми.

8. Після «Висновків» прийнято розміщувати *Список використаних джерел*. Список використаних джерел оформлюється згідно Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»

Список джерел складає одну з істотних частин роботи і відбиває самостійну творчу роботу здобувача. Кожне включене у такий список джерело повинне мати відображення у випускній кваліфікаційній роботі. Якщо її автор робить посилання на будь-які запозичені факти чи цитує роботи інших авторів, то він повинен обов'язково вказати в посиланні, звідки

взяті наведені матеріали. Не слід включати в бібліографічний список ті роботи, на які немає посилань у тексті випускної кваліфікаційної роботи і які фактично не були використані. Бібліографічний список повинен містити огляд спеціальної зарубіжної літератури з акцентуванням уваги на сучасні праці провідних вчених і практиків з відповідної теми.

9. За необхідності до «Додатків» доцільно включити допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття роботи (інструкції, методики, опис алгоритмів дій); ілюстрації допоміжного характеру (таблиці, діаграми, схеми, графіки тощо); формули і розрахунки, зразки анкет, тестів, опитувальних листів та ін. На кожний додаток повинно бути посилання в тексті.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ВИПУСКНИХ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

4.1. Представлення текстового матеріалу

Обсяг випускної кваліфікаційної роботи має складати 80-100 сторінок формату А-4 друкованого тексту (без урахування додатків та списку використаних джерел).

Приблизний обсяг структурних складових друкованого варіанту:

Вступ – 3 стор.

Перший розділ – 25-30 стор.

Другий розділ – 25-30 стор.

Третій розділ – 25-30 стор.

Висновки – 3 стор.

Перед захистом, випускна кваліфікаційна робота має бути зброшурована у палітурках і містити в наступній послідовності: титульну сторінку; завдання; анотацію; зміст; вступ; основну частину; висновки; список використаних джерел; додатки. Окремо до випускної кваліфікаційної роботи додаються відгук керівника і зовнішня рецензія.

Випускна кваліфікаційна робота має бути надрукована на принтері (шрифт Times New Roman, розмір 14, інтервал 1,5) на аркушах паперу формату А4 (210*297 мм).

Слід уникати слів, указаних *курсивом* та **напівжирним** шрифтом.

Текст випускної кваліфікаційної роботи друкують, залишаючи береги таких розмірів: лівий – 30 мм, правий – 10 мм, верхній та нижній – 20 мм.

Друкарські помилки можна виправляти підчищенням або зафарбуванням коректором, але більше двох виправлень на сторінці не допускається.

Текст основної частини роботи поділяють на розділи, підрозділи.

Заголовки структурних частин роботи «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ 1», «РОЗДІЛ 2», «РОЗДІЛ 3», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великим літерами симетрично до тексту.

Кожну структурну частину випускної кваліфікаційної роботи починають з нової сторінки. Заголовки підрозділів – маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не проставляють.

Приклад оформлення заголовків розділу та підрозділу:

РОЗДІЛ 1

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

1.1. Світове господарство: основні риси та структура

Не потрібно підрозділи, висновки до розділів починати з нової сторінки. Відстань між заголовком та текстом повинна дорівнювати двом інтервалам.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№». Першою сторінкою випускної кваліфікаційної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. Титульний аркуш, завдання, зміст і першу сторінку вступу не нумерують, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці, враховуючи у загальну нумерацію всі попередні аркуші. Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, потім з нового рядка пишуть заголовок розділу. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку, йде заголовок підрозділу.

Формули в випускній кваліфікаційній роботі нумерують в межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери пишуть біля правого берега аркуша в одному рядку з відповідною формулою у круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу). Нижче, під формулою, дається пояснення значень використаних у формулі символів в послідовності, у якій вони дані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнту записують з нового рядка. Перший рядок пояснення починають із слова «де» без двокрапки.

Наприклад:

$$C_{\text{в}} = K_{\text{м}} \cdot C_{\text{з}}, \quad (2.4)$$

де $C_{\text{в}}$ - ціна за одиницю певного товару на внутрішньому ринку;

$K_{\text{м}}$ - поточний валютний курс грошових одиниць двох країн, товари яких порівнюються;

$C_{\text{з}}$ — ціна за одиницю того ж товару на зовнішньому ринку.

У формулі мають використовуватись букви лише одного алфавіту (українського, російського, латинського тощо). Не допускається використання букв різних алфавітів.

4.2. Представлення ілюстративного матеріалу

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатись із номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка.

Кожна таблиця повинна мати назву, котру розміщують над нею і друкують симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють. При перенесенні частини таблиці на інший аркуш, в його верхньому правому куті пишуть: «Продовження табл.

(вказується номер таблиці)», а назву не вміщують. Таблиці розміщують після першого згадування про неї в тексті таким чином, щоб її можна було читати без повороту переплетеного боку випускної кваліфікаційної роботи або з поворотом за годинниковою стрілкою. Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на інший аркуш. Таблицю з великою кількістю граф можна ділити на частини і розміщувати одну над одною в межах тієї самої сторінки. Якщо рядки чи графи таблиці виходять за формат сторінки, то в першому випадку для кожної частини таблиці повторюють заголовки граф, в другому заголовки рядків. Якщо заголовки граф є громіздкими, їх можна не повторювати. У такому разі пронумеровують графи і переносять їх нумерацію на наступну сторінку. На всі таблиці випускної кваліфікаційної роботи повинні бути посилання в тексті, при цьому слово «таблиця» пишуть скорочено, наприклад: «... в табл. 2.5», або «... дані наведені в табл. 2.5 дають змогу зробити висновок, що...», або «... як видно із табл. 2.5...».

Таблиця 2.5

Види трудової міграції

Класифікаційний критерій	Вид	Сутність
За термінами	Постійна	Без повернення працівника
	Тимчасова	На визначений термін з поверненням працівника на батьківщину
	Маятникова	Регулярний рух з дому на місце роботи чи навчання за межі свого населеного пункту
	Сезонна	Переміщення працівників на місце роботи в певні періоди року з наступним поверненням

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатись з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка (*наприклад*: Рис. 1.2.).

Номер ілюстрації, назва та пояснювальні записи розміщують послідовно під ілюстрацією. Ілюстрації (таблиці, рисунки) необхідно подавати в випускній кваліфікаційній роботі після тексту, де вони згадані

вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації, які розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок.

Приклад оформлення рисунку:

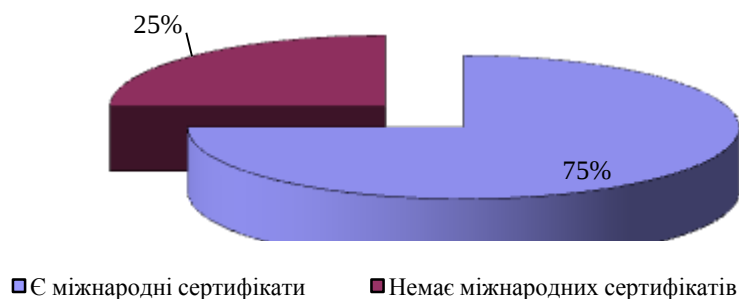

Рис. 1.2. Наявність міжнародних сертифікатів.

Не варто оформлювати посилання на ілюстрації як самостійні фрази, в яких лише повторюється те, що міститься в її назві. У тому місці, де викладається тема, пов'язана із ілюстрацією, і де треба вказати на неї, розміщують посилання у вигляді виразу в круглих дужках «(рис. 3.1.)» або вислів: «...як це видно з рис. 3.1», або «... як це показано на рис. 3.1».

4.3. Використання і оформлення цитат

Для підтвердження власних доводів посиланням на авторитетне джерело чи для критичного розбору того чи іншого наукового добутку варто наводити цитати.

Загальні вимоги до цитування такі:

1. Текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться в граматичній формі, в якій він поданий у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання. Наукові терміни, запропоновані іншими авторами, не виділяються лапками, за винятком тих, що викликали загальну полеміку. У цих випадках використовується вираз «так званий»;

2. Цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск слів, речень, абзаців при цитуванні допускається без перекручення авторського тексту і позначається трьома крапками. Вони ставляться у будь-якому місці цитати (на початку, всередині, в кінці). Якщо перед випущеним текстом або за ним стояв розділовий знак, то він не зберігається;

3. При цитуванні кожна цитата повинна супроводжуватися посиланням на джерело, бібліографічний опис якого повинен наводитися відповідно до вимог бібліографічних стандартів. У випадку використання чужого матеріалу без посилання на автора і джерело запозичення випускна кваліфікаційна робота не допускається до захисту;

4. При непрямому цитуванні (переказі, викладі думок інших авторів своїми словами), що дає значну економію тексту, слід бути максимально точним у викладі думок автора, коректним щодо оцінювання його результатів, і робити відповідні посилання на джерело.

Посилання в тексті випускної кваліфікаційної роботи на джерела роблять згідно з їх переліком у квадратних дужках, наприклад, «... у працях [1-7]», «... [7, с.98]». Посилання на літературу варто оформляти у такий спосіб: писати [1, 2, 4], а не [1,2,4]; писати [1, 2], а не [1-2]; писати [1–3], а не [1, 2, 3].

4.4. Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел оформляється згідно Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги	
Один автор	Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі. Київ : Основи, 2000. 241 с.
Два автора	Миценко І. М., Стежко Н. В. Міжнародна економіка: навч. посіб. Кіровоград : КНТУ, Поліграф-Сервіс, 2013. 640 с.
Три автора	Амеліна І. В., Попова Т. Л., Владимиров С. В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури», 2013. 256 с.
Чотири автори	Міжнародна економіка та міжнародні економічні відносини : практикум / В. В. Козик, Л. А. Панкова, О. Ю. Григор'єв, А. О. Босак. Київ : Вікар, 2003. 368 с.
П'ять і більше авторів	Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / В. П. Галушко та ін. Київ : Нічлава, 2009. 347 с.
Колективний автор	Економічний і соціальний розвиток України в ХХІ столітті: національна ідентичність і тенденції глобалізації : зб. тез доп. V Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених. Частина 2 / Тернопіль : Економічна думка, 2008. 400 с.
За редакцією	Міграція в Україні: факти і цифри / за ред. О. Малиновської. Київ : Міжнародна організація з міграції, 2016. 32 с.
Частина видання	
Тези доповідей, матеріали конференцій	Насипайко Д. С. Методи реалізації митної політики держави. <i>Фінансово-кредитний механізм розвитку економіки та соціальної сфери</i> : зб. матеріалів доп. учасн. Міжнар. наук.-практ. інтерн.-конф. Кропивницький : Ексклюзив-Систем, 2018. С. 109–111.
Статті з продовжуючих та періодичних видань	Миценко І. М. Проблеми промислового комплексу України та державна політика щодо його розвитку. <i>Вестник экономической науки Украины</i> . 2019. Вип. 2(37). С. 88–92.
Електронні ресурси	
Книги	Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика: підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: ftp://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11.2017).
Законодавчі документи	Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квіт. 1991 р. № 29. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text (дата звернення: 09.09.2020).
Періодичні видання	Бугас В. В., Самійленко М. А. Реалії зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних і іноземних підприємств. <i>Ефективна економіка</i> . 2018. № 1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/52.pdf (дата звернення: 12.08.2020).
Сторінки з веб-сайтів	Прямі іноземні інвестиції. <i>Мінфін</i> : веб-сайт. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/2017/ (дата звернення: 12.07.2020).

Інші документи	
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січ. 2003 р. № 436 - IV. <i>Відомості Верховної Ради України</i> . 2003. № 18. С. 144.
Дисертації, автореферати дисертацій	Свідерська А.В. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємства : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04 / Хмельницький, 2016. 290 с. Гуцул І. А. Оподаткування зовнішньоекономічної діяльності: фіскальні ефекти та регулюючий потенціал : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук : 08.00.08. Тернопіль, 2015. 40 с.

4.5. Оформлення додатків

Додаток - це частина основного тексту, що має додаткове (звичайно довідкове) значення, але є необхідною для більш повного висвітлення теми. За змістом додатки дуже різноманітні. Це, наприклад, можуть бути копії справжніх документів, уривки із звітних матеріалів, виробничі плани й протоколи, окремі положення з інструкцій і правил, раніше неопубліковані тексти, листування і т.п. За формою вони можуть являти собою текст, таблиці, графіки, карти. У додатки не можна включати бібліографічний список використаної літератури. Додатки оформляються як продовження випускної кваліфікаційної роботи на останніх її сторінках. Кожен додаток повинен починатися з нового аркуша (сторінки) із написанням симетрично стосовно тексту сторінки слова "Додаток" і мати тематичний заголовок. При наявності в випускній кваліфікаційній роботі більш одного додатка вони нумеруються великими буквами (без знака №), наприклад: "Додаток А", "Додаток Б" і т.д., за винятком літер І, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ї. Зв'язок основного тексту з додатками здійснюється через посилання, що вживаються зі словом "дивися"; воно звичайно скорочується і береться разом із шифром у круглі дужки за формою: (див. додаток А).

5. РЕЦЕНЗУВАННЯ І ЗАХИСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Завершена і відповідним чином оформлена випускна кваліфікаційна робота, підписана здобувачем, подається керівнику.

Разом з випускною кваліфікаційною роботою в обов'язковому порядку подаються *матеріали, що характеризують наукову та практичну цінність виконаної роботи* – друковані статті, тези за темою роботи, документи, які вказують на практичне застосування роботи, довідки про участь в науково-методичних, науково-практичних конференціях тощо.

На завершену випускну кваліфікаційну роботу керівник дає стислий відзив, в якому оцінює як якість виконання самої роботи, так і роботу здобувача над нею, робить висновок про можливість допуску випускної кваліфікаційної роботи до захисту (додаток Е).

У відгуку випускна кваліфікаційна робота оцінюється за такими основними критеріями: актуальність теми дослідження, відповідність структури та змісту роботи, ступінь виконання поставлених при написанні роботи мети та завдань, ступінь володіння науковими методами пізнання, методами економічних та статистичних досліджень, вміння аналізувати статистичні дані, ступінь охоплення дослідженням даних первинного, аналітичного, синтетичного обліку, звітності тощо, відповідність наведених в роботі даних додаткам, логічність та послідовність викладу матеріалу дослідження, аргументованість тверджень у висновках, відсутність повторів другорядних моментів, вміння виділяти головне та узагальнювати зібраний матеріал, ступінь використання фахової економічної літератури, нормативних та законодавчих документів, наявність в роботі цитування використаної літератури, наявність графічного та табличного матеріалу, додатків, їх доречність, відповідність вимогам щодо оформлення випускної кваліфікаційної роботи (шрифт, оформлення таблиць, рисунків, списку використаних джерел), наявність та ступінь обґрунтованості наукових

положень, сформульованих у роботі, їх достовірність, теоретична та практична значимість. Завершується відгук керівника висновком про можливість допуску випускної кваліфікаційної роботи до захисту та рекомендовану оцінку.

Науковий керівник має право рекомендувати здобувача до продовження навчання в аспірантурі, про що має бути зазначено у відгуку.

Зброшурований рукопис завершеної випускної кваліфікаційної роботи, яка підписана здобувачем та його науковим керівником, за наявності позитивної характеристики роботи у письмовому відзиві наукового керівника, здобувач подає завідувачу кафедри, який приймає рішення щодо дозволу до захисту роботи і оформляє його. Випускні кваліфікаційні роботи здобувачів розглядаються на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин.

Робота реєструється на кафедрі і передається на зовнішню рецензію. Для підтвердження практичної цінності роботи надається *рецензія з підприємства (установи, організації, навчального закладу)*. Рецензія повинна бути підписана фахівцем в галузі досліджуваної проблеми.

Зовнішніми рецензентами також можуть бути провідні спеціалісти, які працюють на підприємствах, у наукових установах, викладачі інших вищих навчальних закладів.

Зовнішня рецензія подається у письмовому вигляді в довільній формі і має містити такі складові (див. додаток Д):

- висновки щодо актуальності обраної теми, практичної значущості виконаної випускної кваліфікаційної роботи;
- характеристику повноти завдання щодо розкриття теми випускної кваліфікаційної роботи, відповідності змісту роботи до завдання;
- висновки щодо використання в роботі сучасних методів дослідження, методичних підходів до вдосконалення діяльності підприємства згідно з напрямком теми випускної кваліфікаційної роботи, елементів наукової новизни;

- оцінку конкретних пропозицій, рекомендацій щодо вдосконалення управління певними аспектами діяльності, підвищення його ефективності;
- оцінку загальних вражень від випускної кваліфікаційної роботи (оформлення, стиль і грамотність викладення тощо);
- інші питання на розсуд рецензента;
- висновок рецензента про відповідність якості виконаної випускної кваліфікаційної роботи вимогам до таких робіт, про можливість допущення її до захисту і, за бажанням, може бути висловлено зауваження та думку про оцінку роботи.

На рецензії, рецензент має підписатися із зазначенням свого прізвища, ім'я та по батькові, місця роботи і посади, яку займає, і завірити підпис. Здобувачу необхідно підготуватися до пояснень, щодо можливих зауважень рецензента, йому надається можливість ознайомитися з рецензією до захисту роботи на засіданні екзаменаційної комісії.

Завершальною процедурою допущення виконаної випускної кваліфікаційної роботи до захисту є розгляд завідувачем кафедри перелічених супровідних матеріалів. Допуск до захисту здійснюється шляхом відповідного запису завідувача кафедри міжнародних економічних відносин у висновку кафедри щодо змістовності випускної кваліфікаційної роботи і на титульній сторінці роботи. Якщо завідувач кафедри вважає за неможливе допустити випускну кваліфікаційну роботу до захисту через її незадовільну якість, це питання має бути заслухано на засіданні кафедри за участю наукового керівника. Обговорення оформляється протоколом і подається на затвердження, послідовно, першому проректорові і ректору ВНЗ.

Захист випускної кваліфікаційної роботи здобувачем вищої освіти відбувається на відкритому засіданні екзаменаційної комісії, графік роботи якої затверджує ректор ВНЗ.

Під час підготовки до захисту здобувач має погодити із своїм науковим керівником складену ним стислу доповідь щодо випускної кваліфікаційної роботи і підготовлені наочні матеріали (4-6 сторінок із найважливішими ілюстративними матеріалами, оформленими у вигляді роздаткового матеріалу в кількості 6 примірників та слайди тощо). Зразок їх оформлення наведено у додатках Ж, И. Один примірник ілюстративного матеріалу здобувач залишає для себе, а інші подає для розгляду членам екзаменаційної комісії).

Обсяг тексту доповіді має відповідати 10 хвилинам виступу. Доповідь повинна відобразити: обґрунтування актуальності теми, мету і завдання роботи, основні результати аналізу матеріалів діючого підприємства і творчі розробки автора, акцентувати елементи наукової новизни. Особливе місце має бути відведено обґрунтованим пропозиціям і рекомендаціям та оцінці їх ефективності.

Перед захистом здобувачу слід ретельно прочитати рецензію, особливу увагу звернути на висловлені рецензентом зауваження і по можливості усунути зазначені недоліки або дати аргументовану відповідь у доповіді.

Наочні матеріали мають послідовно ілюструвати доповідь здобувача і забезпечувати повноту висвітлення всіх положень, які підлягають захисту.

Процедура захисту протоколюється секретарем комісії. Здобувач стисло доповідає комісії сутність проведеного дослідження, дає оцінку отриманим результатам, ілюструючи доповідь посиланням на наочні матеріали.

Після доповіді здобувача секретар екзаменаційної комісії зачитує рецензію на випускну кваліфікаційну роботу, і здобувач має можливість відповісти на всі зауваження рецензента.

Під час захисту випускної кваліфікаційної роботи члени екзаменаційної комісії, присутні на захисті викладачі, спеціалісти ставлять запитання за проблематикою дослідження, на які слід давати короткі, але вичерпні відповіді.

Додаток А
Зразок заяви здобувача на затвердження теми
випускної кваліфікаційної роботи

Завідувачу кафедри
міжнародних економічних відносин
Миценку Івану Михайловичу
здобувача вищої освіти
групи _____
спеціальності 292
«Міжнародні економічні відносини»

(прізвище, ім'я, по-батькові,
контактний телефон)

ЗАЯВА

Прошу затвердити тему випускної кваліфікаційної роботи:
«Удосконалення системи регулювання міжнародної міграції
кваліфікованих кадрів в умовах глобалізації»

« ____ » _____ 20__ р.

(підпис здобувача)

ПОГОДЖЕНО:

Керівник випускної кваліфікаційної роботи
(посада, вчене звання, наукова ступінь, прізвище, ініціали)

« ____ » _____ 20__ р.

(підпис керівника)

Додаток Б
Зразок оформлення титульної сторінки
випускної кваліфікаційної роботи
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

«Допущено до захисту»
Зав. кафедрою МЕВ
д.е.н., професор
Іван Миценко
_____ 20__
« ____ » _____

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

на тему:
« УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ
МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»

Виконав здобувач вищої освіти
_____ курсу, групи _____
ОПП « _____ »
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»
_____ Ткаченко М.К.

Керівник роботи
к.е.н., доцент

« ____ » _____ 20 __р.

Рецензент _____

м. Кропивницький

Факультет обліку та фінансів
Кафедра міжнародних економічних відносин
Рівень вищої освіти магістр
Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма

“ ” 20 року

З А В Д А Н Н Я
НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ
ЗА ДРУГИМ (МАГІСТЕРСЬКИМ) РІВНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

1. Тема роботи (проекту)_____

2. Керівник роботи (проекту) _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання роботи до захисту_____

4. Мета та завдання випускної кваліфікаційної роботи (проекту)_____

5. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка

Дата видачі завдання « ____ » _____ 20 р.

Підпис керівника _____
(прізвище та ініціали)

Завдання прийнято до виконання « ____ » _____ 20 р.

Підпис здобувача _____
(прізвище та ініціали)

Додаток Г

Зразок орієнтовного плану випускної кваліфікаційної роботи

Тема: Міжнародний туризм та його розвиток в Україні

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ ТА ЕТАПИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

1.1. Еволюція розвитку міжнародного туризму

1.2. Розвиток туризму в світі

1.3. Роль міжнародних організацій у розвитку туристичного бізнесу

Висновки до розділу 1

РОЗДІЛ 2. ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ТА СУЧАСНИЙ СТАН МІЖНАРОДНОГО ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

2.1. Аналіз показників міжнародної туристичної діяльності (на прикладі декількох країн)

2.2. Характеристика ступеню розвитку туристичної інфраструктури (на прикладі декількох країн)

2.3. Аналіз міжнародної туристичної діяльності підприємств України

Висновки до розділу 2

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

3.1. Державна політика України у галузі міжнародного туризму та напрямки її вдосконалення

3.2. Заходи щодо підвищення привабливості країни у галузі міжнародного туристичного бізнесу

Висновки до розділу 3

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Додаток Д
Основні вимоги до структури рецензії на випускну кваліфікаційну
роботу з підприємства (установи, організації)

ЗРАЗОК

Рецензія
на випускну кваліфікаційну роботу за другим (магістерським) рівнем
вищої освіти здобувача вищої освіти групи _____ спеціальності 292
«Міжнародні економічні відносини» Сидорова І.І. на тему: «....»

1. *Характеристика діяльності студента під час проходження переддипломної практики.*
2. *Рівень актуальність теми дипломного дослідження*
3. *Положення роботи, які мають практичну цінність та можуть бути використані в практичній діяльності підприємств (установ, організацій).*
4. *Загальний висновок про можливість присудження рівня вищої освіти «магістр».*

Рецензент
(посада, місце роботи, прізвище, ініціали)

(підпис)

„_____” _____ 20__ р.

Додаток Е
Основні вимоги до структури відгуку наукового керівника
на випускну кваліфікаційну роботу

ЗРАЗОК

Відгук керівника
на випускну кваліфікаційну роботу за другим (магістерським) рівнем
вищої освіти здобувача вищої освіти групи _____ спеціальності 292
«Міжнародні економічні відносини» Сидорова І.І. на тему: «....»

1. *Актуальність теми дослідження.*
2. *Структура та зміст випускної кваліфікаційної роботи.*
3. *Характеристика випускної кваліфікаційної роботи:*
 - ступінь виконання поставлених при написанні випускної кваліфікаційної роботи мети та завдань;
 - ступінь володіння науковими методами пізнання, методами економічних та статистичних досліджень, вміння аналізувати статистичні дані;
 - ступінь охоплення дослідженням даних звітності, відповідність наведених у випускній кваліфікаційній роботі даних додаткам;
 - логічність та послідовність викладу матеріалу дослідження, аргументованість тверджень у висновках, відсутність повторів другорядних моментів, вміння виділяти головне та узагальнювати зібраний матеріал;
 - ступінь використання фахової економічної літератури, нормативних та законодавчих документів, наявність в роботі цитування використаної літератури;
 - наявність графічного та табличного матеріалу, додатків, їх доречність;
 - відповідність вимогам щодо оформлення випускної кваліфікаційної роботи (шрифт, оформлення таблиць, рисунків, списку використаних джерел).
7. *Наявність та ступінь обґрунтованості наукових положень, сформульованих у випускній кваліфікаційній роботі, їх достовірність, теоретична та практична значимість.*
 - характеристика положень, які мають теоретичне та практичне значення;
 - можливість впровадження результатів випускної кваліфікаційної роботи;
 - аргументованість та логічність викладу висновків.
5. *Недоліки випускної кваліфікаційної роботи та зауваження.*
6. *Загальний висновок:*

- відповідність випускної кваліфікаційної роботи вимогам, які висуваються до таких робіт;
- можливість допуску випускної кваліфікаційної роботи до захисту;
- можливість присвоєння рівня вищої освіти «магістр»;
- рекомендована оцінка.

7. Рекомендації:

- щодо направлення випускної кваліфікаційної роботи до участі в конкурсі;
- щодо публікації та/або впровадження результатів дослідження;
- щодо продовження навчання здобувачем вищої освіти в аспірантурі.

Науковий керівник

_____ (прізвище, ініціали)

(підпис)

„_____” _____ 20__ р.

Додаток Ж
Зразок оформлення титульної сторінки ілюстративного матеріалу

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра міжнародних економічних відносин

ІЛЮСТРАТИВНИЙ МАТЕРІАЛ
ДО ЗАХИСТУ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

на тему:
« УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ
МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»

Виконав здобувач вищої освіти
_____ курсу, групи _____
ОПП «_____»
спеціальності 292 «Міжнародні
економічні відносини»
_____ Ткаченко М.К.

Керівник проекту
к.е.н., доцент

_____ «_____» _____ 20__ р.

м. Кропивницький

Додаток И
Орієнтовна структура доповіді під час захисту
випускної кваліфікаційної роботи

Шановний голово, члени екзаменаційної комісії, присутні!

До вашої уваги пропонується до захисту випускна кваліфікаційна робота на
тему:

.....

Метою випускної кваліфікаційної роботи є:.....

У відповідності з поставленою метою, в роботі були вирішені наступні
завдання:

.....

Робота виконувалася з використанням матеріалів

В результаті проведеного дослідження було виявлено:

З метою розв'язання виявлених в процесі написання випускної
кваліфікаційної роботи проблем, вважаю доцільним (або для подальшого
удосконалення досліджуваної теми пропонується):

.....

*За текстом доповіді, слід робити посилання на відповідний ілюстративний
матеріал).*

Доповідь закінчена. Дякую за увагу!